

SAVET ZA ŠTAMPU

Komisija za žalbe

Br. 70

31.8.2017.

Beograd

ZAPISNIK

Sa 69. sednice Komisije za žalbe, održane 31.8.2017. godine, sa početkom u 18 sati u prostorijama Saveta za štampu

Prisutni svi članovi Komisije: Zlatko Čobović, Stojan Marković, Tamara Skrozza, Vlado Mareš, Ljiljana Smajlović, Petar Jeremić, Nevena Krivokapić, Vera Didanović, Dragan Đorđević, Vera Barišić Popović i Ivana Stjelja.

Ostali prisutni: Slavica Lazić, novinarka „Pravoslavlja“ i Gordana Novaković, generalna sekretarka Saveta za štampu

Dnevni red:

1. Razmatranje žalbe udruženja Da se zna na tekst objavljen u magazinu „Tabloid“
2. Razmatranje žalbe udruženja Da se zna na tekst objavljen u magazinu „Afera“
3. Razmatranje žalbe Pera Simića zbog neobjavljivanja odgovora u dnevnom listu „Danas“
4. Razmatranje žalbe udruženja Da se zna na tekst objavljen u dnevnom listu „Informer“
5. Razmatranje žalbe udruženja Da se zna na tekst objavljen u časopisu „Pravoslavlje“
6. Razmatranje žalbe Andreasa Kaufmana zbog fotografije objavljene u dnevnom listu „Politika“
7. Razmatranje žalbi Organizacije za ljudska prava Jednakost na tekst objavljen u dnevnom listu „Informer“

1. Udruženje Da se zna podnelo je žalbu na tri teksta objavljena istoga dana u „Tabliodu“ u kojima je upotrebljen pogrdan izraz „peder“, i u kojima su LGBT osobe opisane kao poročne. U toku rasprave Vlado Mareš je rekao da je u ovim tekstovima „sve kako ne treba“, jer autori zastupaju homofobične stavove – da je homoseksualnost bolest, nastranost, jeres i slično. Dragan Đorđević je ocenio da je Kodeks novinara nesumnjivo prekršen, jer se koriste uvredljivi termini, čime se dodatno podstiče diskriminacija. Tamara Skrozza je ukazala da u tekstu „Lepota poroka“ ima i diskriminatornih stavova koji se ne odnose samo na LGBT osobe, odnosno da ima i mizoginije i antisemitizma. Posle rasprave, Komisija je glasala odvojeno o svakom tekstu i u sva tri slučaja jednoglasno odlučila da su prekršene odredbe Kodeksa koje se odnose na zabranu diskriminacije.

2. Udruženje Da se zna podnelo je žalbu smatrajući da su tekstom prekršene odredbe Kodeksa novinara koje se odnose na zabranu diskriminacije. U žalbi je, između ostalog, navedeno da se seksualna orijentacija LGBT opisuje kao „nastrana“, a homoseksualnost proglašava ideologijom, te da se u više navrata upotrebljava homofobični rečnik i prenose homofobične izjave stručnjaka. U toku debate, Ljiljana Smajlović je rekla da ima problem sa navodima iz žalbe, jer se ne može zabraniti redakcijama da traže mišljenje nekoga ko se ne sviđa podnosiocu žalbe. Tamara Skrozza

je rekla da je saglasna da novinari imaju pravo da prenesu mišljenje, ali da je u ovom tekstu problem što nedostaju objašnjenja, odnosno bitne informacije koje mogu da utiču na stav čitalaca. Ona je podsetila da je sličan problem Komisija uočila i u ranije razmatranim tekstovima koji su se odnosili na obrazovni paket za učenje o seksualnom nasilju nad decom, gde je takođe izostavljano da je paket namenjen nastavnicima, a ne deci. Po njenom mišljenju, Kodeks je prekršen i time što naslov ne odgovara suštini teksta. Zlatko Čobović je takođe rekao da Komisija ne može da ocenjuje da li je mišljenje koje su izneli sagovornici u tekstu u skladu sa Kodeksom. Vera Barišić Popović je naglasila da pretragom na internetu nije uspeła da pronađe nikakve podatke o jednom od sagovornika, koji je predstavljen kao predsednik Saveta roditelja učenika osnovnih škola, kao i da joj nije poznato da takvo telo uopšte postoji, ali je Zlatko Čobović rekao da Komisija ne može da proverava svaki tekst da bi utvrdila da sagovornici nisu, kojim slučajem, izmišljeni. Po okončanju rasprave, Komisija je jednoglasno odlučila da su prekršene odredbe koje se odnose na obavezu da naslov mora da odgovara suštini teksta, kao i da je namerno izostavljanje činjenica koje mogu bitno da utiču na stav javnosti jednako iznošenju neistine. Kad je reč o odredbama Kodeksa o zabrani diskriminacije i govora mržnje, zbog čega je žalba i podneta, Komisija nije uspeła da usaglasi odluku. „Za“ odluku da je „Afera“ prekršila Kodeks glasalo je pet članova Komisije, tri su bila „protiv“, a tri „uzdržana“, pa nije bilo potrebne većine od osam glasava.

3. Pero Simić, savetnik predsednika Republike Srpske žalio se Savetu jer „Danas“ nije objavio njegov odgovor na kolimnu novinarku tog lista. Glavni urednik mu je odgovorio da je reagovanje uvredljivo za novinarku i da nije u skladu sa Kodeksom novinara. Stojan Marković je rekao da, po njegovom mišljenju, Kodeks nije prekršen jer je urednik uputio Simića da treba da preradi svoje reagovanje, da bi moglo da bude objavljeno, što on nije uradio, već je, umesto toga, zvao „tatu“ (Milorada Dodika) da sad on piše redakciji. Ljiljana Smajlović je istakla da je ovo principijelno pitanje, da je pravo na odgovor jako važna stvar i da se nikome ne bi smelo uskratiti. U ovom slučaju, kako je rekla, urednik neobjavljivanje odgovora objašnjava time da sadrži uvrede i insinuacije, a u samom tekstu na koji je poslat odgovor novinarka iznosi uvrede na račun Simića i Dodika. Nasuprot ovome, Vlado Mareš je ocenio da je neobjavljivanje teksta Pera Simića „primer dobre novinarske pažnje“, jer njegov sadržaj nema nikakve veze sa tekstom koji se bavi genocidom u Srebrenici, već sadrži lične diskvalifikacije novinarku. Simić, kako je rekao, ne traži ispravku, već reaguje na tekst nasiljem, sasvim u maniru brojnih političara da sa novinarima komuniciraju kroz naređenja i diskvalifikacije. Tamara Skrozza je rekla da se slaže sa Vladom da reagovanje nema baš mnogo veze sa tekstom, ali da smatra da je nije postojao nikakav razlog da se ne objavi, jer nije u suprotnosti sa Kodeksom, koji predviđa obavezu objavljivanja odgovora. Takođe, to bi i novinarski bio dobar potez, jer bi, kako je rekla, njegov autor tako najbolje sam o sebi sve rekao. Mareš je, međutim, ocenio da bi objavljivanje takve „bljuvotine“ od teksta, bilo jednako tekstu „Ćuruvija dočeka bombu“, svojevremeno objavljenom u Politici ekspres. Na ovo je reagovala Ljiljana Smajlović, koja je naglasila da Savet za štampu ne može da kaže da je odgovor na tekst „bljuvotina“ i naglasila da i novinarka Snežana Čongradin vređa Simića i Dodika, nazivajući ih, recimo, „geneocidnim

manijacima“, zbog čega im se mora omogućiti da odgovore. Uz to, i komentari na kasnije objavljen Dodikov tekst puni su uvreda, pa je objašnjenje urednika da je Simićev tekst uvredljiv neprihvatljivo. Mareš je potom ocenio da je tekst Snežane Čongradin dobar, a da je tekst Pera Simića politički pamflet, kojim on, i kasnije Dodik, pokušavaju da disciplinuju novinare, te da je zato urednik bio u pravo što to nije objavio. A, inače, kako je rekao, nije ni nikakav problem „prišiti“ im da su „genocidini manijaci“, jer, kako je rekao, vode post genocidnu politiku, a novinarka se bavila genocidom u Srebrenici. Iznete ocene, zato, po njemu nisu uvrede, jer se o genocidu mora govoriti. Dodao je da on misli da je u Srebrenici bilo genocida, da Ljiljana Smajlović možda misli nije, ali da se o tome mora pisati. Ona je na to odgovorila da misli da Simić i Dodik nisu učestvovali u genocidu, jer u to vreme nisu ni bili u vlasti i da nije u redu da ih novinarka vređa, a da na to ne mogu da odgovore. Istakla je da je reč o principu, a ne o tome sa čijim se stavima ko od članova Komisije slaže i da li mu je simpatičnije ono što piše novinarka ili Simić. Pravo na odgovor je, kako je naglasila, kardinalni zakon u novinarstvu, a ovde se pravo da se na taj način brani uskraćuje čoveku koji je u tekstu optužen za najteža krivična dela. Stojan Marković je ponovio da mu to pravo nije uskraćeno, jer mu je objašnjeno pod kojim uslovima redakcija može da objavi odgovor (što je u skladu sa zakonom) i naglasio da postoji velika razlika između Simića i novinarkе, pošto ona u tekstu kritikuje njegovu politiku, što on kao javni funkcioner mora da podnese, dok on nju napada lično. Zlatko Čobović je ocenio da su i Čongradin i Simić učesnici u javnom dijalogu i da čak i da je on funkcioner (što kao savetnik nije), to uopšte nije važno. On, kako je rekao, ne bi objavio ni tekst ni odgovor, jer gledano kroz prizmu Kodeksa, koliko tekst novinarkе nije dobar, toliko je loš i odgovor na taj tekst, ali da je pitanje za Komisiju da li je Kodeks prekršen time što nije objavljen odgovor. Glasao bi, istakao je, da jeste da je sve završeno time što je urednik obavestio Simića da ne može da objavi njegov odgovor. Kako je, međutim, list nakon toga objavio Dodikovo pismo koje sadrži i to da nije objavljen Simićev odgovor, može se reći da su se delimično iskupili. Sličnu dilemu iznela je i Nevena Krivokapić, koja je rekla da je redakcija, objavljivanjem Dodikovog pisma, kako joj se čini, ipak priznala grešku. Ona je takođe rekla da joj se Simićev odgovor čini problematičnim jer se odnosi više na novinaru lično, a manje na tekst koji je napisala. Tamara Skrozza je rekla da smatra da urednici treba da štite novinare od uvreda, ali da u ovom slučaju za to nije bilo razloga i da ne misli da bi time bila ugrožena njena novinarska prava. Petar Jeremić je naglasio da ovde nije reč o izveštaju ili vesti, pa da se odgovorom demantuju činjenice, već se polemische sa mišljenjem koje je iznela novinarka. Ona sama je oštrim tekstom isprovocirala i isti takav ton odgovora, tako da Simićeva reakcija u ovom slučaju, po njegovom mišljenju, nije neprimerena. Nakon diskusije, „za“ odluku da je prekršen Kodeks glasao je pet članova Komisije, tri su bila „protiv“, a tri „uzdržana“, tako da nije bilo potrebne većine od osam glasova. Ljiljana Smajlović je zatražila da u zapisnik uđe i njena ocena da je samoregulatorno telo načinilo ozbiljan propust pokazujući da nije u stanju da zaštiti pravo na odgovor. Time ono samo sebe marginalizuje i poručuje javnosti da se ne bavi principima, već da brani svoje stavove. Da se ne bavi suštinskim pitanjem ima li pravo čovek optužen za najteža krivična dela da se brani, već se više bavi samo sobom. Stojan Marković je na to rekao da je i on branio princip – da je podnosiocu žalbe ukazano na to da odgovor nije u skladu sa zakonom i da

treba da ga popravi, što on nije uradio. Istakao je da ne želi da ga bilo ko optužuje za pristrasnost, jer nema nikakav lični odnos ni prema autorki teksta, ni prema podnosiocu žalbe. Vera Didanović je rekla da ona ima ličan odnos, jer joj je glavni urednik lista „Danas“ dobar prijatelj, ali da je to nije sprečilo da glasa da je Kodeks prekršen, jer smatra da je on, ipak, pogrešio. Po njenom mišljenju, glasanje pokazuje da članovi Komisije nisu glasali pristrasno, već samo da imaju razlicita mišljenja, što je legitimno.

4. Udruženje Da se zna navelo je u žalbi Savetu za štampu da se tekstom u „Informeru“, između ostalog, „osporava pravo LGBT osoba na slobodu okupljanja, svaljuje krivica za troškove zaštite učesnike Parade ponosa na LGBT osobe i upotrebljavaju uvredljivi termini kao što su „peder“ ili „peder – bal“. Vlado Mareš je, u toku diskusije, ocenio da je i u „Informeru“ primetan napredak kad je reč o ovoj vrsti tekstova, pa tako ovde ima i više sagovornika i predstavnika organizatora Parade ponosa i manje uvredljivih izraza. On je rekao da se nada da će se mediji uskoro „izduvati“ kad je reč o širenje homofobije i da će ovakvih tekstova biti sve manje. Vera Barišić Popović je, međutim, istakla da ne misli da je list išta napredovao, naprotiv, da je ovakav tekst možda i opasniji od onih u kojima se otvoreno diskriminišu LGBT osobe. Ona je objasnila da je skup, koji tekst najavljuje, organizovan zbog nekoliko napada na LGBT osobe, a u tekstu nema ni predstavnika MUP-a, ni Tužilaštva, već ocene o tome iznose Zavetnici i Vladimir Glišić. Tamara Skrozza je naglasila da, iako to nije predmet žalbe, problem je što se u tekstu ponavlja, više puta demantovan, podatak da obezbeđenje Parade ponosa košta između 800 hiljada i milion evra, a da se pritom izostavlja bitna informacija da je takvo obezbeđenje potrebno zbog procene da je učesnicima parade ugrožena bezbednost. Ovakvim izveštavanjem se oni praktično okrivljuju za troškove i time dodatno podstiče mržnja prema njima. Po završetku rasprave, Komisija je jednoglasno odlučila da list prekrši Kodeks i izrekla javnu opomenu.

5. Udruženje Da se zna podnelo je žalbu Savetu za štampu smatrajući da je „Pravoslavlje“ objavljivanjem intervjua sa Žarkom Trebešaninom prekršilo odredbe Kodeksa koje se odnose na zabranu diskriminacije i govora mržnje. Stojan Marković je rekao da nevidi čime je u tom tekstu prekršen Kodeks. Ocenio je da je tekst dobro napisan i sa dobrim sagovornikom. Rekao je i da ne razume primedbe podnosioca žalbe na upotrebe pojedinih termina, da je postalo teško odrediti koji su termini dozvoljeni, a koji, kako se navodi u jednoj od žalbi „zastareli“. Ivana Stjelja je rekla da je preterivanje reči da se ovim tekstom poziva na linč LGBT osoba. Dodala je da su neki termini dobro poznati onima koji se bave ljudskim pravima, ali često nisu i ostalima, pa ni novinarima. Takav je slučaj sa terminom „lezbijka“ koji je uvredljiv, ali ovde, po njenom mišljenju, nije upotrebljen sa lošom namerom i ne predstavlja govor mržnje. Dodala je da je prvim delom teksta dobro i dosta analitično objašnjena situacija sa priručnikom o seksualnom nasilju, kao i da su dva pitanja novinarke na neki način problematična, ali da ne predstavljaju povredu Kodeksa. Tamara Skrozza je rekla da je reč o specijalizovanom časopisu, koji temu obrađuje u skladu sa svojom uređivačkom politikom. Dodala je i da je nebitno što se podnosioci žalbe, a ni ona lično, ne slažu sa iznetim stavovima, budući da Kodeks ničim nije prekršen. Sličnog mišljenja bili su i Zlatko Čobović i

Ljiljana Smajlović. „Za“ odluku da je Kodeks prekršen, posle rasprave, nije glasao nijedan član Komisije, osam je bilo „protiv“, a tri „uzdržana“, pa je Komisije odlučila da nema povrede Kodeksa.

6. Advokati Andreasa Kaufmana podneli su žalbu tvrdeći da je „Politika“ neovlašćeno objavila njegovu fotografiju uz tekst izvesnog dr Petra Veličkovića, lažno ga predstavivši kao autora veoma spornih stavova, čime je narušio njegovo dostojanstvo i privatnost. Članovi Komisije podestili su da su na prethodnoj sednici razmatrali žalbu koja se odnosila na tekst i kada je zaključeno da je objavljen tekst, po svemu sudeći izmišljenog autora i uz lažnu fotografiju. Tada je zaključeno da redakcija nije postupila u skladu na načelom profesionalne pažnje, jer nije uopšte proverila izvor. U ovom slučaju, kako je rečeno, povređen je i integritet i dostojanstvo Andreasa Kaufmana, čija će se fotografija i ubuduće pojavljivati uz sporan tekst. Komisija je zato jednoglasno odlučila da je „Politika“ prekršila Kodeks.

7. Organizacija za ljudska prava „Jednakost“ podnela je žalbu smatrajući da je prekršena odredba Kodeksa novinara Srbije koja se odnosi na zabranu diskriminacije i govora mržnje jer je u tekstu navedena nacionalnost počinitelaca krivičnog dela. Tamara Skrozza i Ivana Stjelja su podsetile na dosadašnju praksu Komisije kad je o ovakvim slučajevima reč i istakle da ni u ovom tekstu nije bilo nikakvog razloga da se navodi kako su potencijalni počinioци Romi, jer krivično delo za koje su osumnjičeni ni na koji način nije povezano sa njihovom etničkom pripadnošću, kao i da nema nikakvih dolaza da je to što je u tekstu navedeno tačno. Komisija je potom jednoglasno odlučila da Kodeks prekršen i izrekla javnu opomenu „Informeru“

Sednica je završena u 20. 15 sati.

Zapisnik vodila

Gordana Novaković

Predsedavajući

Zlatko Čobović